

quis dicere, se esse creditorem illius hereditatis, et pro debito illo inquietare talem emptorem: et ita intelligatur dict. l. 1. secundum Cyn ibi: non tamen aperit Angel. an possit agere hypothecaria, vel alia actione non concernenti dominium contra emptorem; et potius vult, quod non possit, cum in conclusione dicti non repetat de emente rem singularem, et quia habetur expressè in dict. l. omnes, quod neque per viam hypothecæ possit haberi recursus, neque per alias personales actiones: et hoc quando Princeps, vel fiscus vendit rem simpliciter ut suam; si tamen venderet jure creditoris, vel aliquo jure speciali invalido, tunc si creditor scivit, vel scire potuit rem vendi per fiscum, et nihil dixit, videtur remissum jus pignoris, ut in l. si hypothecæ 8. et ibi Bald. C. de remiss. pignor. Socii. verò consil. 46. vol. 4. incipit *elegantè*, et *subtiliter*, col. 6. num. 13. versio. 4. respondeo, vult, quod etiam si fiscus vendat simpliciter, habeatur dicta distinctio scientiæ, vel ignorantie, ex quo dict. l. si hypothecæ loquitur generaliter, et ita generaliter ibi intelligunt Gloss. et Bald. et quia hoc dicit voluisse Paul. de Castr. in l. fin. C. si adversus fiscum. Verius tamen est, quod dicit Bald. qui bene intellexit dict. l. si hypothecæ, et dict. l. 2. et l. bene à Zenone, et istud videtur tenendum: et dictum Pauli intelligitur, quando vendit jure creditoris; et licet ista lex Partitæ non exprimit ita latè circa hypothecam, et alia, sicut habetur in dict. l. omnes, tamen supplenda est: quia est eadem ratio, et intentio istius legis, quod emptor, vel donatarius Principis perpetuo sit securus, et recursus tantum habeatur contra Principem, vel ejus fiscum. Adde etiam, quod tunc ex vigore hujus legis transit dominium in emptorem rei venditæ, quando venditio est valida, et solemnitas; secus si non fuit solemniter facta, l. fundus, qui Lucii Titii 9. D. de rescind. vend. et tenet Bald. in dict. consil. 363. vol. 1. et Socii. dict. consil. 46. col. 7. num. 16.

(7) *Vender.* Adde l. 1. C. de vend. rerum fiscal. cum privat. commun. lib. 10. et l. 2. de commun. rerum alien. et Azon. in summa C. de rebus alien. non alienand. Et adverte, quia Bart. et Joan. de Plat. in dict. l. 1. limitant, et intelligunt, quando Rex, vel fiscus ex venditione totius rei perciperet utilitatem, utpote, quia melius venderet solidam rem, quam pro parte; si verò cessaret utilitas, tunc non posset vendere, nisi suam partem: et idem tenet Salic. in dict. l. 2. ubi Gloss. et licet sit æqua limitatio, vide ne fortè possit dici, quod non procedat per istam legem Partitæ, cum etiam permittat Principi rem in totum donare ratione communionis: et tamen in donando nulla adest utilitas; nisi dicas, quod et in donando possit esse utilitas, cum fit in remunerationem servitii, vel aliàs sit utilitas Principis donare: sed esset magna restrictio ad istam legem, ut tantum procederet, si utiliter venderet, vel donaret; undè magis placet, quod procedat, quod hic habetur, indistinctè sine dicta limitatione. An autem sicut potest vendere, possit rem communem pignori? Gloss. dicit, quod sic, in l. 1. C. si communis res pignori. dat. sit. Potest etiam consors petere, ut sibi detur pro eodem pretio, ut in l. 35. infra eodem, et Bald. dicebat in dict. l. 2. æquum esse, ut fiscus non vendat in solidum, nisi requisito consorte, qui volens dare idem pretium, debet aliis præferri argum. l. necesse 8. D. de in diem addition. et l. 16. D. de reb. auct. jud. possid. Procedit etiam ista lex, sive res sit dividua, sive individua, secundum Gloss. et Doct. in dict. l. 2. et in dict. l. 1.

(8) *Toda, o dar.* Istud non ita reperitur de jure communi, cum dictæ leges, de quibus in gloss. proxima, tantum loquantur de venditione: nisi dicas, quod cum de jure communi permittitur Principi, ut habeatur in dict. l. 2. et l. bene à Zenone, et supra in ista l. donare, vel alienare in totum, à fortiori si pro parte: sed respondetur, quod dictæ leges procedunt (ut dixi) quando ignorans rem alienam Princeps donat, vel alienat, et non quando scit; hic verò sciebat esse alienam pro parte: undè est multum notanda ista lex, quia non erat sic de jure communi. Sed hoc, quod dicit, debet intelligi, et limitari, dato tamen prius bono cambio, ut in l. 2. tit. 1. Part. 2. et in l. 31. tit. 18. Part. 5. et legitima causa subsistente, ut ibi. Secundum hoc non erit aliqua specialitas ratione communionis; et tamen ista lex vult aliquid in hoc esse speciale favore Regis: undè fortè non ita sufficiens causa sufficeret: pretium tamen semper debet solvi.

(9) *Deue dar.* Ex hoc verbo innuitur, quod totum pretium solvendum est fisco, et Princeps, seu fiscus partem reddit privato; quod Bart. notat in dicta l. 1. C. de vendition. rerum fiscal. ad statuta disponentia, quod de condemnatione medietatem habeat fiscus, medietatem privatus, quod totum debet solvi fisco, et fiscus dabit partem

illi privato, l. Senatus 15. §. Senatus 5. et l. res 22. §. 1. D. de jure fisci: et hoc est utile secundum eum, quia favorabilis fiet executio, quando debet solvi fisco, quam cum privato, ut in l. pen. et ibi Bart. C. de conven. fisci debet. lib. 10.

LEY LIV.—Del ome que vende a otro cosa agena, en nome de aquel que ouiesse el señorío della (a).

Si vn ome vendiesse a otro cosa agena, en nome de aquel que ouiesse el señorío della: si aquel cuya es la cosa, ha por firme (1) la vendida despues que es fecha, vale, e passa el señorío al que la compra; maguer que de comienço non fiziesse esse atal la vendida, con otorgamiento, nin con sabiduria de aquel cuya era la cosa. Mas si nou la vendiesse en nome del señor della, mas en el suyo mismo; si aquel que la compra sabe que non es la cosa de aquel que gela vende, entonces non passa a el el señorío della, nin la puede guardar por tiempo (2). Ante dezimos, que aquel cuya es, que la puede demandar, e la deue cobrar en todas guisas. Pero si este comprador atal ouo buena fe quando compro la cosa, non sabiendo que era agena, mas cuydando que era de aquel que gela vendio; entonces puede ganar por tiempo el señorío della: e es tenuto el vendedor en todas guisas (3), de tornar el precio a aquel cuya era la cosa. Otrosi dezimos, que vendiendo ome cosa agena como suya, si despues que la vendida es fecha, se pierde la cosa, o se muere (4), puede el señor de la cosa auer la vendida por firme, e demandar (5) el precio (6) della al vendedor; quier fuere fecha la vendida en nome del señor, o non.

(a) Ley única, tit. 46 del Ord. de Alc.—L. 4, tit. 4, lib. 10 de la N. R.

LEX LIV.—Dominio ratificante venditionem per alium ejus nomine factam, transit dominium in emptorem accipientem: eo autem non ratificante, si emptor habuit malam fidem, non præscribit; si bonam, præscribit: et vendens tenetur domino pretium restituere; etiam si nomine domini non vendidit: idem, si res moriatur penes emptorem, aut perdat; quia ratificando habebit pretium, licet suo nomine non vendatur. Hoc dicit.

(1) *Ha por firme.* Habet ortum à notatis per Azon. C. de rebus alien. non alienand. in summa, parum post princip. et adde l. 48. supra eod. et l. mater 5. C. de rei vendic.

(2) *Garar por tiempo.* Propter malam fidem, ut in cap. fin. et in cap. vigilantis 5. de præscription. regul. possessor 2. de regul. jur. lib. 6. ff. 9. et 18. tit. 29. Partita 5.

(3) *En todas guisas.* Sive vendiderit nomine domini, sive suo, ut in l. mater 5. C. de rei vendic. et in l. 1. C. de reb. alien. non alienand.

(4) *Se pierde la cosa, o se muere.* Idem, si ejusdem rei est difficilis persecutio, ut quia ad partes longinquas est portata, l. 1. in fin. D. de exercitor. Cyn. et Angel. in l. mater, C. de rei vendic. Sed cum hic permittatur in subsidium, re perempta vel præscripta, habere ratam venditionem, an idem erit è contra, si tu emisti rem ex pecunia mea, et tu aliter non es solvendo, an possim agere ad rem? Gloss. final. in l. Proculus, D. de jure dotium, movet istam questionem, et vult, quod possum, quando pecunia pervenit ad te ex causa lucratiua, et idem vult Paulus de Castro in dict. l. mater, ad fin. Angel. et Bald. in dict. l. mater tenent contrarium: vide ibi per Salicet. ff. quæst. Et certè, ubi nullum aliud remedium posset competere ei, cuius pecunia res fuit emptæ, æquum videtur dictum Gloss. et Paul. de Castro, quod et Cynus tenuit post Pet. in dict. l. mater, et etiam vult ibi Alberic. si tamen alia actio posset competere, non esset tractandum de actione negotiorum gestorum in subsidium, prout dicit ibi Salyc. An autem venditionem rei mihi debitæ possim habere ratam in subsidium, ut pretium consequar, text. est, quod non, et ibi no-

ta Bart. in l. venditor ex hereditate 25. D. de hered. vel action. vend.

(5) *Por firme, e demandar.* Adde l. fin. D. de negot. gest. et l. mater 5. et ibi Gloss. C. de rei vendic. et ibi vide Angel. super gloss. magna, et etiam Salyc. et vide Paul. de Castro in l. si cum servum, D. si cert. petat.

(6) *El precio.* Quid si non vendidit, sed donavit? an re perempta vel usucapta, si ratum habeat dominus, possit agere in subsidium ad pretium rei, videtur, quod non, cum hæc lex loquatur in venditione, et Gloss. in l. sed et si constante, D. de donat. inter virum, et uxor. dicit, quod non procederet hoc in donatione, cum ibi non deat pretium donanti. Et nota etiam, quod possum habere ratam executionem debiti mei, licet ille, qui exegit, meo nomine non exegerit, ut possum consequi in subsidium, Gloss. et ibi Bart. in l. ejus qui, D. si cert. petat. Et si creditor meus vendidit pignus, non habens jus distrahendi, possum habere ratum, etiam re non usucapta, vel perempta, ut agam ad pretium, gloss. notab. et ibi Bald. in l. 2. C. si vendito pign. agatur: quia creditor, vendendo ut creditor, eo ipso gerit negotium debitoris: et licet secundus creditor, qui vendidit pignus, non possit conveniri à primo, sed agere debeat hypothecaria contra emptorem, ut in l. 1. D. de distract. pignor. tamen si res sit perempta, vel præscripta, ager in subsidium ad id, quod superest ex pretio soluto debito creditoris, qui vendidit, gloss. notab. et ibi Bartol. in l. 1. D. de distract. pignor.

LEY LV.—Como la vendida que es fecha de la cosa comun de so vno, deue valer, maguer no sea partida entre ellos.

Dos omes, o mas, auiedo alguna cosa (1) comunamente de so vno (2), dezimos, que qualquier dellos puede vender la su parte (3), maguer la cosa non sea partida. E puedele vender (4) a qualquier de los que han en ella parte (5), o a otro extraño (6). Pero si alguno de los que han parte de la cosa, quisieren dar tanto por ella (7), como el extraño, esse la deue auer (8) ante que el extraño (a). E la vendida del extraño se deue entender que puede ser fecha, ante que sean entrados en pleyto (9), de la parte. Ca si el pleyto fuesse ya comenzado en juicio para partirla, entonces non la podria vender el extraño, fasta que fuesse partida; fueras ende, con otorgamiento de los otros compañeros.

(a) Es muy conveniente que se reunan ó consoliden en una persona los derechos à una finca, porque se evitan cuestiones ó pleitos. Atiéndase à la glosa de Gregorio Lopez que manifiesta que deben regir para el retracto de comuneros la ley del Fuero (L. 13, tit. 10, lib. 3 del F. R.), la de las Ordenanzas de Nieva, y la L. 75 de Toro, que son las LL. 1, 2 y 9, tit. 13, lib. 10 de la N. R. que efectivamente tienen en práctica la aplicacion que les da el referido comentador. Véase tambien la L. 74 de Toro, que es la L. 8 del mismo título, libro y código.

LEX LV.—Potest res communis cuilibet vendi, etiam extraneo, sed pro æquali pretio præferitur socius, si eam vult: sed non potest rei communis pars vendi extraneo, intentato judicio communi dividendo, nisi de sociorum omnium voluntate. Hoc dicit.

(1) *Alguna cosa.* Habebit ergò locum ista lex, etiam in re mobili, vel se moventi, ut in pecoribus, et servis, cum istud verbum res sit generale, et omnia comprehendat, ut in l. 1. in fin. D. si cert. petat. l. rei appellatio 5. et l. rei appellatio 25. D. de verb. signific. l. omnia 52. §. 2. et ibi Bald. D. de legat. 2. et in iuribus, et actionibus, l. 1. et ibi Bald. et Doctor. D. de statuto homin. et in hereditate l. licet 19. C. de pactis: et comprobatur hoc, cum aliàs de jure reperitur teneri colonum, frumentum, et alios fructus potius vendere domino fundi, ubi collecti sunt, quam alii extraneo, l. 1. et ibi notat Bart. et Joan. de Plat. C. de metallis, et metallar. lib. 11. ubi dicit Lucas de Penna, illam legem facere pro dominis terrarum, quòd coloni, et alii vassalli res eorum, quas venales habent, ut fructus, et alià, teneantur prius vendere dominis: ibique etiam dicit bonum verbum ad

id, quod etiam in isto Regno videmus, tueri posse Curiam Regiam (argum. illius l.) cogentem omnes facientes sal in salinis propriis, ipsum sal vendere fisco, et non aliis; licet bonum foret, quòd justitia pretii melius servaretur: facit etiam l. venditor 15. §. si constat, et ibi Paul. de Castro, D. commun. prædior. Et ratio hujus legis, quæ est æquitas, ut potius habeat consors rem communem, quam extraneus, ita militat in re mobili, sicut et in immobili. In contrarium tamen facit l. 75. in Ordin. Tauri, in princ. cum dicit: Si alguno vendiere parte de alguna heredad, que tiene comux con otro, etc. et sic sentit, istam legem Partitæ procedere in communione immobilium tantum: et quia etiam in retractu jure proximitatis sanguinis tantum est cautum in immobilibus, ut in l. 6. et 7. tit. 7. lib. 5. Ordin. Regal. l. 13. tit. 10. lib. 3. Foro Leg. hoc idem et fuit de immobilibus tantum cautum in illa constitutione Frederici, quam citavius, neque unquam vidi super rei mobilis communis venditæ retractum litem aliquam agitari; et fortè ita in judicio practicaretur, ut tantum ista lex procederet in immobilibus: sed de jure verior est prima pars, per istam legem indistinctè, et generaliter loquentem, et quia diversa ratio militat in retractu ratione sanguinis, quam in retractu ratione consortariæ.

(2) *Comunalmente de so vno.* Id est, pro indiviso sunt domini talis rei: nam consors dicitur, seu intelligitur per participationem domini, secundum Bald. in l. dudum, in fin. C. de contrah. emp. Undè procederet hujus legis dispositio, etiam si unus ex pluribus emphyteotis habentibus rem communem pro indiviso alienaret partem suam alii, quam directo domino, cuidam videlicet extraneo, requisito domino directi domini: nam et isti emphyteotæ habent utile dominium, ut in l. 1. in gloss. fin. D. si ager vectigal, vel emphyteut. pet. et per Bart. in l. 1. §. quod autem ait, D. de superficiebus, et quia etiam in retractu jure sanguinis hoc voluerunt Alber. Bald. Angel. post alios antiquos in l. Imperator, D. de pactis, dum dicunt per illum text. dominum præferri consanguineo in retractu rei emphyteoticæ, et habetur in l. 74. in Ordin. Tauri, et tenet Alexand. consil. 27. incipit *viso themate*, col. 2. vol. 6. et per Bald. in consil. 500. vol. 1. incipit *statuto cavetur*: idemque est dicendum in feudo eadem ratione; de quo per Joan. Fab. in §. 1. post princ. *Iustit. de emption. et vendit.* et tenet Mathæus de Afflictis in suo tractatu *protomiseos*, in gloss. 1. incipienti *tota hæc lex*, col. 5. et col. 11. totius tract. per text. in cap. 1. §. sed etiam res, per quos fiat investitura. Idemque est dicendum, si in aliqua re plures haberent communem usumfructum pro indiviso; ut si unus venderet suam commoditatem alii, quam consorti, consors posset retrahere pro eodem pretio: quod satis probatur ex verbis generalibus hujus legis, maxime tenendo opinionem, quod procedat hæc lex etiam in rebus mobilibus; undè non erit necessaria disputatio, au usufructus connumeretur inter mobilia, vel immobilia, de qua per Bart. in l. justo, §. non mutat, D. de usucap. et per Lucam de Penna in l. fin. col. 2. C. de vendend. rebus Civitat. lib. 11. Sed quid si dominus proprietatis vendat proprietatem suam? an usufructuarius, tamquam habens partem in illa re, possit eam retrahere? Videtur, quòd sic, quia usufructus pars domini est, l. cum filius 76. §. dominus 2. D. de legat. 2. Dic contra, quia est diversum jus usufructus à dominio, et sic non potest dici, quòd competant verba hujus legis, cum dicit *comunalmente de so vno*, ut in l. recte dicimus 25. ubi Gloss. D. de verb. signific. Gloss. in l. 4. C. de usufruct. et quia, ut dicit Bald. in l. 2. C. de commun. rerum alien. contra naturam esset, si proprietatis accederet usufructui: est enim usufructus pars domini integralis, sive legalis, non prædicativa, seu subjectiva, secundum Placent. cuius opinio probatur in dict. l. rectè. Si enim quis dicat, *usufructus fundi Titiani pertinet ad Petrum*, non ex hoc inferatur, ergo *Petrus est dominus ejusdem fundi*; imò potius sequitur contrarium: quia dominus in proprio fundo non potest habere usumfructum, vel aliam servitutem. Si tamen dicatur, *usufructus junctus cum proprietate facit plenum dominium*, rectè dicitur; et sic usufructus est pars domini integralis; et idem dicendum est in usu, et multo magis: licet enim secundum Bald. in dict. l. 2. in corpore pleni domini derivetur; non tamen habet naturam proprietatis, sed est quedam forma corruptibilis, et de facili revertibilis ad proprietatem, tamquam ad materiam: et idem de aliis servitutibus est dicendum, quia portionis instar non obtinent, l. Mævius 66. §. pen. D. de legat. 2. l. quod ad servitutes 75. D. de evicti. n. et in dicta l. rectè dicimus 25. et tenet Bald. in dict. l. 2. in fin. Si tamen plures haberent usumfructum, vel usum fundi, seu habitationem domus, vel

allam servitute, veluti pascendi pecoris in alieno agro, vel aliàs: si unus venderet partem juris sui extraneo, consortes illius juris et servitutis admitterentur ad retractum, propter communionem quam habent in illo jure, ut dixi suprâ; maxime quia tales servitutes ad hærentes rebus immobilibus judicantur immobilia bona, ut probatur in cap. 2. *de rebus Ecclesiæ non alien.* lib. 6. et in l. fin. *C. de longi tempor. præscript.* et notat Anton. et Joan. de Imol. in cap. *nulli, de rebus Ecclesiæ non alien.* Et cum ista nostra lex generaliter loquatur, cum dicit, *alguna cosa*, neque se restringat ad bona immobilia; si plures habeant actionem personalem pro fundo, et unus vendit actionem suam extraneo, admittentur consortes illius juris et actionis ad partem consortis, ut sic possint agere personali actione ad consequendum totum fundum sibi debitum: undè non expedit investigare, an actiones juvantur inter immobilia, vel móbilia: de quo per Abb. in dict. cap. *nulli*, et per Bart. in l. 1. *C. si adversus transact.* et in l. *si sic legatum*, §. fin. *D. de legat.* 1. et per Joan. de Plat. in l. 2. §. 1. *C. quando, et quibus quarta pars debeatur*, lib. 10. et per Bald. in l. *jubemus nulli*, col. 2. et in authent. *hoc jus præscriptum*, col. fin. *C. de Sacros. Eccles.* et in cap. 1. vers. *sciendum, de feud. cognition. et de pace tenen. et ejus violat.* in fin. principii, et in l. 1. *C. de præscript. pignor.* et in dicta l. 1. *D. de statu homin.* in utraque lectura, per Decium consil. 257. col. 1. Alexand. consil. 45. col. 5. vers. *primo enim considero*, et per Oldral. cons. 218. et sic cessabunt, quæ in terminis istius quæstionis tradit Decius consil. 500. incipit *visa petitione* col. 2. vers. *ulterius, et secundo, etc.* Quid tamen si dominus directi domini vendat suum dominium? an habens utile dominium, tamquam consors in re, habeat jus retrahendi? Per istam legem videtur, quòd non, cum ista lex dicat *comunalmente de so uno*, et utilis dominus non habet dominium communiter cum directo; sed subalternatur ista dominia, quia non potest idem dominium esse apud duos, l. *si ut certo* 5. §. *si duobus* 15. *D. commod.* sunt ergo diversa dominia, ut notat Bart. in l. *si quis vi, §. differentia*, *D. de acquir. posses.* et ad decisionem hujus quæstionis facit, quia si dominus directus vult dominium suum vendere, non tenetur emphyteotam requirere, an ipse velit habere æquali pretio, sicut è contra emphyteota teneretur. Poterit ergo dominus directus vendere cui libuerit, ut decidit notabiliter Speculator. tit. *de locato*, §. *nunc aliqua*, vers. 95. licèt dicat, quòd de consuetudine quorundam locorum ponitur in instrumentis, ut si dominus voluerit jus suum vendere; possit emphyteota præ cæteris habere etiam pro minore pretio 10, vel 20. solidorum; sed hoc est conventio, non necessitatis, prout dicit Jaso in suo tractat. *de jure emphyteot.* fol. 118. col. 5. vers. *juxta istum text.* ubi refert, et sequitur dictum Speculatoris.

Quid autem si alicui legat testator quintam partem bonorum, prout communiter accidit tota die, quòd mariti legant uxoris, et demùm talis legatarius emit ab hærede fundum hereditarium, quem illi, qui sunt de genere et avoengo, retrahere volunt pro tanto, juxta leges Fori, et Ordinamentorum; legatarius dicit, non fore locum retractui, in quo quia ipse habet partem in re ratione legali quinti bonorum, et sic præferendus sit, ut in l. 74. *in Ord. Tauri*? Dic homines de genere præferendos: eo quia in talem legatarium non transit dominium recta via, cum sit legatarius quotæ bonorum, ut est casus in l. *si quis bonorum* 25. *D. de legat.* 1. et ibi firmat Bart. et tenent communiter Doctor. licèt aliud voluerit idem Bart. in l. *non amplius*, §. fin. cod. tit.

Et facit hoc ad aliam quæstionem: maritus emit fundum constante matrimonio, deinde illum vendidit cuidam extraneo; uxor ejus, vel consanguinei ejus nomine et pro ea volunt retrahere pro tanto ex remedio hujus legis: an possint? Doct. del Castillo in commento suo dicit l. *in Ord. Tauri* in gloss. magna ad finem movet istam quæstionem, et tenet, quòd sic, per quædam motiva satis levia. In contrarium tamen videtur: quia medietas quæstuum, quæ applicatur uxori, intelligitur deducto ære alieno: et sic potest dici aliquid superlucratum, nisi ære alieno soluto: undè non potest dici, quòd recta via in uxorem transierit dominium, sicut et in legato quotæ bonorum, ut in dicta l. *si quis bonorum* 25. *D. de legat.* 1. quæ fuit ejus legis fundamentalis ratio, ut tradunt Bart. et alii in dicta l. *non amplius*, §. fin. et cum ante divisiones lucrorum sint resarcienda capitalia utriusque, viri scilicèt et uxoris, quæ ad matrimonium deducta sunt; quousque id fiat, non potest perpendi, quid competat uxori, seu quæ pars ex rebus emptis per maritum: et sic militat ratio dict. l. *si quis bonorum*: quòd autem prius deduci debeant dicta

capitalia, comprobatur latè Montalv. in l. 1. tit. *de las ganancias*, qui est tertius in ordine, lib. 5. *Foro Leg.* in gloss. in parte *de por medio*, et practicatur de consuetudine, etiam si vir de suo capitali amiserit ludens, vel in alios malos usus consumens, ut tradit Roder. Suarez in rep. dict. l. *Fori*, fol. 25. col. 1. Veritas tamen hujus quæstionis pendet ex eo; an dominium acquisitionum constante matrimonio, transeat in uxorem statim quòd maritus emit, vel aliter acquisivit, etiamsi soli viro traditio facta sit: in qua quæstione variæ sunt opiniones, nam Petrus de Ancha. consilio 102. incipit *contra dictam donationem*, col. 2. tenuit in consimili statuto dominium ipso jure non transire in uxorem; sed competere actionem pro socio ad communicandum: allegat l. *si quis societatem* 74. *D. pro socio*, ubi etiamsi contracta sit societas omnium bonorum, tamen si postea socius proprio nomine aliquid acquirat, sumum erit, licèt competat actio socio ad communicandum: licèt enim rerum corporalium quas socii omnium bonorum habent tempore contractæ societatis, in quemlibet eorum pro parte transeat dominium, et possessio absque aliqua traditione, ut in l. 1. in fin. cum l. sequent. *D. pro socio*, et notat Azo *C. pro socio*, in contra, tamen in his, quæ postea acquiruntur, hoc non procedit, sed acquisitum taliter erit proprium illius socii qui acquisivit, sed tenebitur ad communicandum, ut in dict. l. *si quis societatem*. Eandem sententiam in terminis nostræ legis Fori tenuit Doctor. noster de Palac. Rube. in sua repet. cap. *per vestras*, in rubr. col. mibi 319. ubi allegat dicto consil. Petri de Ancha. et ponderat verbum legis Fori, dum dicit *habeant æqualiter ambo*, quia verbum *habeant* non significat ipso jure, ut notat Gloss. et Doctor. in cap. *si diligenti, de foro compet.* et in cap. unico, *de sagittar.* et in l. *criminali* 5. *C. de jurisd. omnium jud.* et quia sola universalis societas habet istam prerogativam, ut dixi; societas verò inter virum, et uxorem non est universalis societas, sed tantum lucri, et quæstus. Doctor etiam de Segura in tract. *de bon. lucrati*. fol. 19. col. 4. tenet eandem sententiam; nam licèt in præcedenti col. dixerat, dominium statim uxori acquiri per l. 1. in fin. cum sequent. et ibi Bart. *D. pro socio*, in sequenti col. dicit, *vel si velimus dicere, quòd uxor in continenti cum bona acquiruntur, non habet aliquod dominium, donec dissoluta sit societas*, per text. in l. *si quis societatem*, *D. pro socio, etc.* et sic videtur potius in ista sententiam se inclinare. Contrariam sententiam tenet idem Doct. de Palac. Rub. in dict. repet. in rubr. col. mibi 562. ubi dicit, quòd secundum aliquos bona acquisita constante matrimonio, eo ipso quòd ducuntur ad domum, efficiuntur communia, et dominium transit pro parte in ipsam uxorem, ut sentit Gloss. reputata singularis in dict. l. 1. §. fin. *D. pro socio*; et ibi ponderat ipse, ad hoc probandum, verba dictæ legis Fori, cum dicit, *habeant ambo æqualiter*, quòd verbum refertur, tam ad maritum, quam ad uxorem, et sic, quòd sicut statim marito acquiritur dominium, sic et uxori: et posset, ultra eum, dictam verbum aliter ponderari, scilicèt, quòd istud verbum *habeant* denotat executionem actus, ut est text. et ibi Doct. in cap. *ex parte* 9. *de sponsal.* in quæstione illa *habebo te in uxorem, etc.* Rodericus Suarez in repet. dict. l. *Fori*, movet istam quæstionem, fol. 25. vers. *quæritur ulterius*, et postquam adduxit aliqua fundamenta ex prædictis, et etiam l. *Stili* 205. scilicèt, quòd præsumantur à lege bona esse communia inter maritum, et uxorem, nisi alter probet, quòd sint sua, et quòd si vir, et uxor pariter in domo habitant, neque aliquis eorum potest de titulo ostendere, quilibet eorum intelligitur pro dimidia possidere, l. *si duo* 3. *D. uti possidetis*, Angel. in l. *qui jure*, *D. acquir. posses.* et sic, quòd ex quo communiter possident, satis dicitur intervenisse traditio in persona utriusque; tandem in nullam partem inclinatur, dicens, quæstionem esse satis dubiam, et maturius cogitandam, et quòd ipse non decidit, eo quòd tunc habebat de facto consilium.

Vides ergò in quæstione ista quanta sit dubietas, et varietas inter Doctores nostros: vides etiam, quòd nullus eorum advertit ad illud fundamentum, quòd supra adduxi de dict. l. *si quis bonorum*, scilicèt, quòd in legato quotæ bonorum propter rationem, quam dixi, non transit dominium recta via: quòd fundamentum videtur præcipuum in ista materia.

Mihi verò placet opinio illa, quòd in ista societate, quæ est inter virum, et uxorem, licèt non sit, omnium bonorum, sed tantum lucri, et quæstus, dominium rei acquisitæ per virum constante matrimonio, statim transeat in uxorem: et primo moveor per l. 47. tit. 28. *Part. 5.* ubi habetur, quòd si societas omnium bonorum quæstorum,

et querendorum contrahatur, quòd necdum in jam quæsitis, sed etiam in his, quæ postea acquiruntur per quemlibet ex sociis, dominium statim transit pro parte in alterum socium; et licèt illa lex loquatur, quando est contracta societas omnium bonorum, advertendum est, quòd in quærendis non movetur illa lex ex eo, quia fuit societas omnium bonorum; quia, ut dixi, etiam in tali societate in futuris lucris non transit dominium in socium, qui non contraxit, ut in dicta l. *si quis societatem*, 74. ubi Gloss. et Doct. et in dict. l. 1. §. fin. eod. tit. sed quia voluit illa lex, idem juris esse in societate universali contracta super quærendis, quale erat de jure antiquo in contracta super jam quæsitis. Cum ergò inter virum, et uxorem, sit societas universalis in quærendis, ut patet per LL. Regni, et probatur in cap. *cum societas*, 17. ubi Gloss. 27. quæst. 2. et in cap. *significavit 2. de donation. inter virum et uxorem*, habebit locum in tali societate dispositio dictæ l. 47. in fine. Secundo moveo ex verbis l. *Stili* 205. incipit, *Como quier*, ubi est scripta illa consuetudo Regni, quæ communiter est in observantia, quòd bona mariti, et uxoris præsumuntur communia, alio non probato: ubi sunt hæc verba: *Pero la costumbre guardada es en contrario, que los bienes que han marido, y muger, que son de ambos por medio*: pondero verbum *sunt*, quòd est verbum substantivum, et de presenti effectivum, ut in l. *his verbis* 48. in princ. *D. de hered. instituent.* et dicit Bald. in tractatu *schismatis* in rubr. *C. si quis aliquem testari prohib.* col. 4. quòd istud verbum substantivum rei perfectissimè includit, neque est aliud verbum ita substantivum in mundo, sicut, *sum, es, est*; et cum dicat de præsentis dicta l. *Stili, son*, non debet intelligi, quòd in futurum soluto matrimonio, erunt, argum. l. *qui ædificium* 72. et ibi Paul. de Castr. *D. de servit. urb. prædior.* l. *si ita* 7. et ibi Bart. *D. de auro, et argent. leg. 1. si stipulatus fuerim* 76. §. 1. et ibi latè Jaso *D. verb. obligat. l. cum stipulamur* 123. eod. tit. et si tale verbum fuerat in statuto, in quo consuluit Petrus de Anchar. in dict. consil. 102. idem dixerat, quòd patet ex ejus verbis, cum dicit, *nam verba statuti dicunt, quòd sint communia inter ipsos, etc.* sed verbum *sint* est præsentis temporis subjunctivi, et non significat ipso jure, cap. *si diligenti* 12. *de foro compet.* et per Doctor. in l. *in criminali*, *C. de jurisd. omn. jud.* vides ergò, quòd si in statuto, de quo loquitur, fuerat istud verbum *sunt*, aliter consulisset. Tertio hoc probatur ex l. 14. tit. fin. lib. 3. *Foro Leg.* ubi habetur, quòd uxor potest conveniri ad debita contracta durante matrimonio; quòd non est ex alio, nisi ratione lucrorum, quæ lex eidem communicavit, l. *secundum naturam* 10. *D. de regul. jur.* et ex eo, quòd lex ipso jure communicavit, vult, quòd ipso jure teneatur ad debita: et facit ad idem l. 60. *in Ord. Tauri*, quæ liberat mulierem ab hoc onere, ita demùm si renuntiaverit lucris habitis constante matrimonio; et sic vult, opus esse renuntiatione, ut lucra ipso jure communicata perdantur: neque obstaret, si quis diceret, quòd imò ex illa l. 60. probatur uxori non fuisse acquisitum dominium; quia si id esset, sola renuntiatione non perdidit dominium, ut in l. *si quis vi* 17. §. *differentia*, *D. de acquir. posses.* responderetur, illud non obstare, cum procedat in dominio acquisito de jure gentium, mediante traditione; tunc enim possessionem non dimittendo, non potest perdi sola voluntate, seu renuntiatione; hic verò tractamus de dominio ipso jure communicato per legem, quòd lex voluit revocabiliter acquiri, sicut dicimus in dominio, quòd per legem acquiritur legatario, l. *si tibi homo* 86. §. *cum servus*, *D. de legat.* 1. Non obstat, quòd objiciebatur de l. *si quis bonorum*, *D. de legat.* 1. quia diversum est in legato bonorum ab acquisitione istorum lucrorum, cum bona intelligantur deducto ære alieno; hic non, imò ipsa uxor tenetur pro parte ad æs alienum, et posset solvere capitale viri, et retinere sibi lucra. Advertendum tamen est, quòd licet ipso jure sibi acquiratur dominium, et possessio, non tamen acquiruntur cum effectu, nisi soluto matrimonio, et sic finita societate, cum matrimonio constante non sint lucra, sed debet inspicere tempus, quo dissolvitur societas, et sic tempus dissoluti matrimonii: nam de jure non potest agi ad divisionem lucrorum, nisi societate soluta, ut habetur, *D. pro socio*, per plures ll. et ita practicatur, ut et attestatur Roder. Suarez ubi suprâ, subdens notabiliter ad decisionem quæstionis principalis, de qua per dictum glosatorem ll. *Tauri*, quòd mulier, donec solvatur matrimonium, non potest agere, neque petere aliquid ex lucris; præsertim cum constante matrimonio, administratio quæstorum, et eorum alienatio principaliter resideat in persona mariti, per l. *de Nieva* fin. tit. 4. lib. 5. *Ordin. Regal.* et per l. *Stili* 205. et sic patet

non esse veram decisionem dicti glossatoris, et clarius patet, quia aut maritus vendidit, et tradidit fundum, constante matrimonio acquisitum; et tunc cum sit translatum dominium in emporem in toto fundo, non potest uxor dicere se consortem; aut tantum vendidit, et non tradidit; et cum sit præcisè obligatus ad tradendum, cum possit tradere, et alienare etiam partem uxoris, et habeat facultatem rei tradendæ, juxta notata per Gloss. in §. *pretium*, *Instit. de empt. et vend.* in verbo *tradatur*, et per Bart. in l. 1. *D. de actio. empt.* col. 4. non poterit uxor, volens retrahere, impedire maritum habentem à lege potestatem tradendi, et vendendi.

(3) *La su parte.* Ut *C. de com. rerum alien.* per totum.

(4) *Vender.* Non est assumendum hoc verbum, ita latè, quòd comprehendat quamcumque alienationem, prout aliàs habetur in l. *statuliberi à cæteris* 29. §. *Quintus*, *D. de statuliber.* et dixi suprâ eod. l. 45. sed cum non sit materia favorabilis, ut in l. *dudum* 14. *C. de contrah. empt.* restringendum est ad venditionem propriè sumptam. Unde dicebat Alber. in dict. §. *Quintus*, speciali ibi esse favore libertatis, sed de proprio, et stricto vocabulo, emptionis verbum non est ita largum, ut in dict. §. dicitur, sed strictus, et ibi notat Gloss. ex quo infert ad quæstionem consimilem huic nostræ, si de statuto, vel consuetudine proximior possit retrahere rem venditam ad consanguineo suo, quòd procedit in venditione propriè sumpta, non in cæteris alinationibus; et in hoc residet post Albertum, et Odofred. qui hoc tenuerunt, in disputatione sua incipienti *in aliqua Provincia*, quam refert Joan. Andr. in addit. ad *Spec. tit. de empt. et vendic.* §. *nunc dicendum*, el 2. col. 4. in addit. super parte *quemadmodum*, ubi Spec. in vers. *sed pone statutum est*, dicit, quòd tale statutum non habebit locum in datione in solutum: et idem videtur dicendum in ista lege, quòd consors non admittatur ad retrahendum rem datam in solutum. Quod intellige, quando daretur in solutum à iudice; secus si ab ipsa parte, secundum Alber. in prima parte *statutorum*, secunda parte, q. 2. per l. *sed si pecunia*, §. *pignori*, *D. de rebus eorum, et alienationes* 15. *D. famil. ercisc. l. cum fidei hæredis* 9. *D. de fideicom. libertat.* et tenet etiam Joan. de Plat. in l. 1. *C. de fundis patrim.* lib. 11. ubi et in datione in solutum iudicialia intelligit, cessante fraude collusionis: hoc idem tenet Roman. consil. 107. Alexand. consil. 52. vol. 1. et tradit latè Andr. Tiraq. in tract. suo *de utroque retractu* in gloss. 14. num. 8. cum sequent. Et advertere, quòd datio in solutum à iudice, quæ necessaria dicitur, est quando factis substationibus adjudicatur per iudicem creditori; si tamen alteri adjudicetur, id non est datio in solutum, sed mera venditio, l. *ordo* 5. *C. de execut. rei judic.* Bald. consil. 500. vol. 1. Intellige etiam, et limita, nisi daretur in solutum pro pecunia debita, nam tunc idem esset dicendum, quòd in venditione; si verò daretur in solutum alterius speciei debite, nihil esset, quòd ad venditionem pertineret, Gloss. Cin. Bart. et alii in l. *libera*, *C. de sentent.* Gloss. et ibi Bart. in l. *si quis aliam*, *D. de solution.* nisi tunc daretur res immobilis pro mobili, quia perinde tunc esset, ac si daretur pro pecunia, ut latè tradit dictus Andreas, quem vide in dict. gloss. 14. num. 40. cum sequenti. Neque etiam procederet dispositio hujus legis in permutatione, sicut neque in retractu, qui fit à proximiori, ut in dict. l. *Fori*, ubi vide Gloss. cum enim hic caveatur de redditione pretii, quòd non potest habere locum in vera permutatione, ideò neque habebit locum hujus legis dispositio l. 4. §. *lotiens*, *D. de damn. infect.* nam istud verbum *pretium* propriè ad venditionem refertur l. fin. *C. de præditiis decur.* lib. 10. ubi Joan. de Plat. in terminis hujus quæstionis dicit, quòd qui præfertur in emendo, non præfertur in permutando. Quid tamen si pro re immobili daretur mobilis: vide quæ dixi suprâ ead. gloss. An autem habeat locum in transactione, si ex causa transactionis res dimittantur penes possessorem aliquo pretio recepto vel dato à possidente? Vide Andr. Tiraq. in dict. tract. in dict. gloss. 14. num. 60. cum sequent. et vide in eadem Gloss. quid in locatione ad longum tempus, num. 79. cum sequent. ubi etiam vide plures quæstiones attinentes huic materiæ: et vide Decium consil. 282. ad fin. de locatione ad longum tempus.

(5) *Que han en ella parte.* Poterit ergò vendere uni ex consortibus, licèt ille minorem partem habeat, ut hic patet: quia etiam rationem minimæ partis quis dicitur consors, ut in l. 1. *C. de commun. servo manum.* ubi Bald. notat, et infert ad statutum Florentinum, quò cavetur, quòd domus non possit alienari extra consortes; nam si sunt tres consortes, vel plures etiam ei, qui habet millesimam partem, potest alienari, non obstante, quòd sit allius consors habens